

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

*Казачанська О.П., Казачанська І.М.
Харків, Україна*

Завданнями сучасної школи є розвиток культури мислення, формування мотивації до підвищення рівня знань і умінь. Одним із методів, який сприяє розвитку пізнавальних можливостей, активізує розумову діяльність є проблемне навчання. Це метод навчання, за допомогою якого реальні складні проблеми використовуються як освітній інструмент. Під час вирішення проблемних завдань формується критичне мислення, що надає справжній досвід, який сприяє активному процесу навчання, систематизації знань та інтеграції навчання в школі в реальне життя. [3, 4].

Основною метою проблемного навчання є формування активної, самостійної, креативно налаштованої особистості, яка здатна аналізувати ситуації, знаходити альтернативні рішення і самостійно здобувати знання. До функцій проблемного навчання належить: розвиток критичного мислення, сприяння самоосвіті, стимулювання творчості, підготовка до реальних ситуацій, збагачення навчального процесу, сприяння розвитку комунікативних навичок, формування практичних навичок. До спеціальних функцій проблемного навчання належать: виховання навичок творчого засвоєння знань; виховання навичок творчого застосування знань; формування і нагромадження досвіду творчої діяльності. [1, 17].

При використанні проблемного навчання розумова діяльність учнів стимулюється постановкою питань, які повинні бути складними настільки, щоб викликати утруднення учнів, але в той же час посилюються для самостійного знаходження учнями відповіді.

Отже, функції проблемного навчання спрямовані на розвиток різних сторін особистості учнів, їх підготовки до активної участі в сучасному суспільстві. [5, 26]. Проблемне навчання розпочинається зі створення проблемної ситуації.

Для створення проблемної ситуації можна використати наступні прийоми: пряма постановка проблеми; проблемне завдання у вигляді питання; повідомлення інформації, яка містить суперечність думок; звернення уваги на те чи інше явище, яке необхідно пояснити; співставлення життєвих знань з науковими. Отже, проблемна ситуація – це психологічний стан, який виникає у результаті мисленнєвої взаємодії суб'єкта (учня) з об'єктом (навчальним матеріалом), що викликає пізнавальну потребу розкрити суть суперечних процесів або явищ, які вивчаються. [4, 51].

Проблемна ситуація виникає тоді, коли суб'єкт навчання відчуває брак знань або умінь, необхідних для її вирішення, в результаті чого виникає пізнавальна потреба, яка в свою чергу стимулює пошукову активність. Вихід із проблемної ситуації передбачає пошук відповідей на проблемні запитання та розв'язання низки проблемних завдань чи задач. Проблемне запитання – це запитання, на яке немає готової відповіді. Учень

шукає її самостійно, використовуючи такі мисленнєві операції, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення.

Проблемне запитання можна використовувати локально на етапі засвоєння нових знань з метою активізації пізнавальної діяльності, на етапі формування умінь та навичок вчитель, перериваючи свою розповідь, задає питання класу: «як ви думаєте?», «поясніть чому?» або фронтально – під час проблемної бесіди або дискусії. До того ж, у обох випадках запитання повинні стимулювати учнів до активної пошуково-дослідницької діяльності.

Проблемне запитання ускладнюється, набуває дослідницького характеру, трансформуючись у проблемне завдання.

Проблемне завдання – це вид координованої педагогом пошуково-пізнавальної діяльності учнів, спрямованої на поетапне розв’язання низки навчальних проблем з метою засвоєння нових знань, формування умінь та навичок.

Таким чином, проблемне навчання – це створення ланцюга проблемних ситуацій, керування учителем діяльності учнів, яка спрямована на самостійне вирішення навчальних проблем. [6, 69].

З метою вирішення проблемних завдань можна використати такі методи:

- ✓ проблемний виклад (учитель формує проблему і самостійно її вирішує);
- ✓ спільне навчання (учитель формує проблему, а рішення проблеми здійснюється спільно з учнями);
- ✓ дослідження (учитель формує проблему, а рішення досягається учнями самостійно);
- ✓ творче навчання (учні самостійно формулюють проблему і самостійно її вирішують).

Приклади проблемних запитань та завдань, які можна використати на уроках:

1. За формою тіла, способом руху, середовищем існування китоподібні більше схожі на риб. Чому вони належать до Класу Ссавці?
2. Кишкова паличка – це бактерія, яка є корисною для організму людини. Чому, при недотриманні правил особистої гігієни, вона стає шкідливою?
3. Скелет людини складається з кісток, будова яких пов’язана з виконуваними функціями. Чи однакові одні і ті кістки у різних людей?
4. При ушкодженні артерій і великих вен необхідно зупинити кровотечу. Поясніть як правильно накладати джгут при різних видах кровотеч, чим пояснити різницю при наданні першої допомоги?
5. Організм людини має постійну температуру. Чим пояснити різну температуру тіла в різних його частинах? Як ви гадаєте, з чим легше справитися організму людини з переохолодженням чи перегрівом?

Проблемне навчання сприяє не тільки набуттю учнями необхідної системи знань, умінь і навичок, але й досягненню високого рівня їх розумового розвитку, формування в них здатності до самостійного оволодіння знань шляхом власної творчої діяльності, розвиває інтерес до навчальної праці, забезпечує високі результати навчання. Виховує

креативність і активність, пробуджує творчі нахили, сприяє формуванню умінь і навичок, які допоможуть вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми

З метою підвищення ефективності проблемного навчання необхідно правильно формулювати проблемне запитання, що полягає в чіткому відображенні суперечності, використовувати оригінальні методичні прийоми створення проблемних ситуацій, що характеризуються нестандартністю та новизною.

Список використаних джерел:

1. Абрамов, В. В., 2018 Методика викладання біології в старшій школі: сучасні підходи та інноваційні технології. Київ: Видавництво «Освіта» - 137 с.
2. Бейзер В. А. Проблемне навчання. // Освіта в сучасній школі - 2005 .- № 12.-с.48-52.
3. Гавриш, Ю. В., 2017 Особливості методики викладання біології в старших класах. Шлях освіти, 2, С. 56-63.
4. Дубасенюк, Л. І., 2016 Ефективність використання інтерактивних методів на уроках біології в старшій школі. Педагогіка та психологія, 1(38), С. 98-104.
5. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Методичний посібник. - Авт. уклад.: О.Пометун, Л.Пироженко. - К.: АПН, 2002. - 136с.
6. Максимова В.Н. Проблемний підхід до навчання у школі. Метод. посібник / В.Н. Максимова. – Львів, 2003 - с. 82

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ТА СТРАТЕГІЇ

*Коваль О.І.
Полтава, Україна*

Сучасні стандарти вимагають новаторського підходу до керування розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу та організації навчального процесу для учнів. Цей підхід спонукає вчителів до активної творчості, сприяє розвитку креативного мислення майбутніх випускників закладу освіти та розкриває їхній творчий потенціал, досягаючи нового рівня суб'єктної активності. Іншими словами, сучасні вимоги передбачають підготовку нового покоління конкурентоспроможних фахівців відповідно до міжнародних стандартів.

Актуальність даного дослідження обумовлена викликами сучасності, а також формуванням Концептуальних засад реформування середньої освіти. Цей документ визначає значення збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів та створення навчально-предметного середовища, яке сприяє психологічному комфорту та розвитку творчості дітей. Нерозв'язані